

076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК 338.43:334.72:330.34(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20583296>

**Підприємницьке середовище суб'єктів агробізнесу в умовах
відбудови економіки України: організаційно-економічний вимір**

Судомир Світлана Михайлівна,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і менеджменту, Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут», ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2574-1724>,

sudomyr.s@gmail.com

Куляк Марія Романівна,

кандидат економічних наук, Національна служба здоров'я України, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6089-8647>, sudomyr@ukr.net

Комаринський Ігор Михайлович,

асистент кафедри економіки і менеджменту, Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут», ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-6465-5271>, komihor173@gmail.com

Прийнято: 15.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Мета. Мета статті полягає в науковому обґрунтуванні організаційно-економічного виміру формування підприємницького середовища суб'єктів агробізнесу в умовах відбудови економіки України та визначенні його впливу на адаптивність, стійкість і конкурентоспроможність аграрних підприємств.

Методи. Методологічну основу дослідження становлять системний, структурно-функціональний, аналітико-узагальнювальний, порівняльний і типологічний підходи, що дали змогу розглядати підприємницьке середовище агробізнесу як багаторівневу систему взаємодії інституційних, фінансово-інвестиційних, інноваційно-технологічних, ринково-логістичних, управлінсько-організаційних і соціально-територіальних чинників. Емпірична база сформована на основі вторинного аналізу даних Світового банку, FAO, OECD та сучасних наукових праць.

Результати. Уточнено сутність підприємницького середовища суб'єктів агробізнесу як адаптивної організаційно-економічної системи відбудовного типу, що поєднує умови господарювання, ресурсне забезпечення, інституційну підтримку, технологічну модернізацію, ринкову інтеграцію та соціальну стійкість сільських територій. Запропоновано структурно-логічну модель компонентів підприємницького середовища та аналітичну типологію впливу умов відбудови за територіальним, розмірним, функціональним, соціально-демографічним та інноваційним зрізами.

Наукова новизна. Наукова новизна полягає у прикладній адаптації положень теорії підприємницьких екосистем до умов функціонування агробізнесу України в період війни та відбудови. Обґрунтовано трактування підприємницького середовища суб'єктів агробізнесу як адаптивної організаційно-економічної системи відбудовного типу, що враховує безпекові ризики, регіональну асиметрію втрат, логістичні обмеження, кадрові виклики та потребу диференційованої підтримки аграрного підприємництва.

Висновки. Доведено, що результативність відновлення агробізнесу визначається не ізольованими заходами підтримки, а рівнем системної узгодженості державної політики, фінансового забезпечення, логістичного відновлення, цифровізації, управлінської адаптивності та розвитку людського капіталу. Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання для формування диференційованих інструментів підтримки аграрного

підприємництва залежно від типу регіону, масштабу підприємства, рівня ризиків та інноваційного потенціалу.

Ключові слова: агробізнес, підприємницьке середовище, відбудова економіки, аграрне підприємництво, інституційне забезпечення, фінансова стійкість, логістична інфраструктура, цифровізація, сільські території.

The Entrepreneurial Environment of Agribusiness Entities in the Context of Ukraine's Economic Recovery: An Organizational and Economic Dimension

Svitlana Sudomyr,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Berezhany Agrotechnical Institute,
Separated Subdivision of the National University of Life and Environmental Sciences
of Ukraine, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2574-1724>,
sudomyr.s@gmail.com

Mariia Kuliak,

PhD in Economics, National Health Service of Ukraine, ORCID ID:
<https://orcid.org/0000-0002-6089-8647>, sudomyr@ukr.net

Ihor Komarynskyi,

Assistant of the Department of Economics and Management, Berezhany
Agrotechnical Institute, Separated Subdivision of the National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-6465-5271>, komihor173@gmail.com

Abstract

Purpose. The purpose of the article is to substantiate the organizational and economic dimension of the entrepreneurial environment of agribusiness entities in the context of Ukraine's economic recovery and to determine its impact on the adaptability, resilience, and competitiveness of agricultural enterprises.

Methods. The methodological framework is based on systemic, structural-functional, analytical-generalizing, comparative, and typological approaches, which

made it possible to consider the entrepreneurial environment of agribusiness as a multilevel system of interaction among institutional, financial-investment, innovation-technological, market-logistics, managerial-organizational, and socio-territorial factors. The empirical basis is formed through secondary analysis of data from the World Bank, FAO, OECD, and recent scientific studies.

Results. The article clarifies the essence of the entrepreneurial environment of agribusiness entities as an adaptive organizational and economic system of the recovery type, combining business conditions, resource provision, institutional support, technological modernization, market integration, and the social resilience of rural areas. A structural-logical model of the components of the entrepreneurial environment and an analytical typology of recovery conditions are proposed according to territorial, enterprise-size, functional, socio-demographic, and innovation dimensions.

Scientific novelty. The scientific novelty lies in the applied adaptation of entrepreneurial ecosystem theory to the functioning of Ukraine's agribusiness during war and recovery. The entrepreneurial environment of agribusiness entities is interpreted as an adaptive organizational and economic system of the recovery type that takes into account security risks, regional asymmetry of losses, logistics constraints, human capital challenges, and the need for differentiated support for agricultural entrepreneurship.

Conclusions. It is substantiated that effective agribusiness recovery depends not on isolated support measures but on the systemic coherence of public policy, financial provision, logistics restoration, digitalization, managerial adaptability, and human capital development. The practical value of the results lies in their use for designing differentiated support instruments for agricultural entrepreneurship depending on region type, enterprise scale, risk level, and innovation potential.

Keywords: agribusiness, entrepreneurial environment, economic recovery, agricultural entrepreneurship, institutional support, financial resilience, logistics infrastructure, digitalization, rural areas.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни та необхідності відбудови національної економіки особливої актуальності набуває проблема формування ефективного підприємницького середовища суб'єктів агробізнесу. Аграрна сфера виконує стратегічну функцію забезпечення продовольчої безпеки, експортного потенціалу, зайнятості та соціально-економічної стабільності сільських територій, однак функціонує в умовах високої невизначеності, ресурсних обмежень, логістичних дисбалансів, інвестиційних ризиків та інституційної нестабільності.

За таких обставин підприємницьке середовище агробізнесу доцільно розглядати не лише як сукупність зовнішніх умов господарювання, а як складну організаційно-економічну систему, що визначає можливості адаптації, відновлення, інноваційного оновлення та конкурентного розвитку суб'єктів аграрного підприємництва. Його якість впливає на здатність підприємств залучати ресурси, інтегруватися у ринкові ланцюги, формувати партнерські зв'язки та забезпечувати стійкість у кризовому середовищі.

Наукова проблема полягає у недостатньому обґрунтуванні організаційно-економічних засад формування підприємницького середовища суб'єктів агробізнесу в умовах відбудови економіки України. Наявні підходи потребують поглиблення з позицій системного поєднання інституційних, фінансових, інноваційних, управлінських і соціально-територіальних чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку аграрного підприємництва, функціонування агробізнесу, коопераційних зв'язків, інституційного забезпечення та післявоєнного відновлення активно досліджується у сучасній економічній науці. Важливим теоретичним підґрунтям є концепція підприємницької екосистеми, у межах якої підприємництво розглядається як результат взаємодії інституцій, ринків, фінансових ресурсів, людського капіталу, інфраструктури та мережевих зв'язків. E. Stam наголошує на переході від політики збільшення кількості підприємницьких структур до формування якісної підприємницької економіки [8]. B. Spigel розглядає

підприємницьку екосистему як сукупність культурних, соціальних і матеріальних атрибутів, що забезпечують доступ до ресурсів, знань і ринків [9].

Для даної статті значущими є дослідження стійкості підприємницьких екосистем, у яких доведено, що рівень стійкості формується через взаємодію мікро- та макрорівневих процесів [10]. Положення D. Isenberg про необхідність комплексного поєднання політики, фінансів, культури підприємництва, людського капіталу, інфраструктури та доступу до ринків підтверджують важливість системного підходу [11].

Водночас наявні концепції підприємницьких екосистем переважно сформовані для відносно стабільних інституційних і ринкових середовищ та не повною мірою враховують специфіку воєнної економіки, масштабного руйнування інфраструктури, безпекових ризиків, територіальної асиметрії втрат і необхідності післявоєнної реконструкції. Саме тому їх пряме перенесення на умови українського агробізнесу потребує прикладної адаптації. У межах цієї статті підприємницьке середовище суб'єктів агробізнесу розглядається як різновид підприємницької екосистеми, модифікований під впливом війни, потреб відновлення виробничого потенціалу, логістичного переформатування, підтримки сільських територій і диференціації державної та регіональної політики.

Вагоме значення мають праці щодо кооперації, у яких розкрито вплив кооперативних форм взаємодії на добробут сільських територіальних громад, партнерські відносини й стійкість місцевих економічних систем [6]. Окремий напрям пов'язаний із дослідженням логістичного потенціалу сільськогосподарських кооперативів у контексті повоєнного відновлення України [7]. Емпіричну базу формують матеріали Світового банку, FAO та OECD, що відображають масштаби втрат, потреби відновлення, роль аграрного сектору та вплив війни на підприємства [1–5].

Критичне осмислення наукового доробку засвідчує наявність трьох відносно автономних напрямів: інституційно-регуляторного, фінансово-

логістичного та екосистемного. Водночас недостатньо розробленим залишається підхід, який поєднує ці напрями й дозволяє трактувати підприємницьке середовище суб'єктів агробізнесу як адаптивну організаційно-економічну систему відбудовного типу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Недостатньо розкритими залишаються організаційно-економічні засади формування підприємницького середовища суб'єктів агробізнесу саме в умовах відновлення України. Наявні дослідження переважно зосереджуються на окремих складових проблеми – фінансуванні, інноваціях, логістиці, цифровізації, експортному потенціалі чи державному регулюванні, однак не забезпечують їх системного поєднання в межах цілісної моделі.

Найменш розробленими залишаються три групи питань. По-перше, недостатньо обґрунтовано відмінності підприємницького середовища залежно від типу території: прифронтові регіони мають підвищені безпекові ризики, тиллові регіони частіше виконують виробничо-логістичну функцію, а відносно стабільні регіони мають вищий потенціал інвестиційного розвитку. По-друге, потребує додаткового аналізу вплив масштабу підприємств: малі господарства більш вразливі до дефіциту фінансування, середні мають потенціал гнучкої адаптації, великі залежать від логістики та експорту. По-третє, недостатньо досліджено вплив людського капіталу, міграції й кадрових втрат на стійкість сільських територій.

Отже, необхідним є поглиблення дослідження не лише на загальнонаціональному, а й на регіональному та організаційному рівнях. Це дозволяє пояснити, чому однакові інструменти підтримки можуть мати різну результативність для різних регіонів, типів підприємств і соціально-економічних умов.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є наукове обґрунтування організаційно-економічного виміру формування підприємницького середовища суб'єктів агробізнесу в умовах відбудови

економіки України та визначення його впливу на адаптивність, стійкість і конкурентоспроможність аграрних підприємств.

Досягнення мети передбачає уточнення сутності підприємницького середовища агробізнесу; визначення його структурних компонентів; систематизацію ключових чинників формування; обґрунтування взаємозв'язку між якістю середовища та можливостями суб'єктів агробізнесу щодо відновлення виробничого потенціалу, залучення ресурсів, розвитку кооперації, цифровізації й інтеграції у ринкові ланцюги; аналітичну типологізацію впливу умов відбудови за територіальним, розмірним, функціональним, соціально-демографічним та інноваційним зрізами.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Формування підприємницького середовища суб'єктів агробізнесу в умовах відбудови економіки України є складним процесом, що відбувається під впливом воєнних ризиків, руйнування виробничої та логістичної інфраструктури, обмеженого доступу до фінансових ресурсів, кадрових втрат, регіональної асиметрії та потреби технологічної модернізації.

Методологічно стаття має характер концептуально-аналітичного дослідження, спрямованого на систематизацію, інтерпретацію та прикладну адаптацію положень теорії підприємницьких екосистем до умов функціонування агробізнесу України в період війни та відбудови. Дослідження не передбачає побудови економетричної моделі чи проведення первинного соціологічного опитування, що визначає його аналітико-узагальнювальний характер. Водночас використання вторинних даних міжнародних організацій, зокрема Світового банку, FAO та OECD, дозволяє сформувати доказову основу для виявлення ключових тенденцій, обмежень і ризиків розвитку аграрного підприємництва.

Системний підхід застосовано для розгляду підприємницького середовища агробізнесу як сукупності взаємопов'язаних компонентів, що формуються на макро-, мезо- та мікрорівнях. Структурно-функціональний підхід використано для визначення ролі інституційного, фінансово-інвестиційного, інноваційно-

технологічного, ринково-логістичного, управлінсько-організаційного та соціально-територіального компонентів у забезпеченні адаптивності й стійкості суб'єктів агробізнесу. Порівняльний і типологічний підходи дали змогу виокремити відмінності впливу умов відбудови за територіальним, розмірним, функціональним, соціально-демографічним та інноваційним зрізами.

За оцінкою Світового банку, Європейської Комісії, ООН та Уряду України, станом на 31 грудня 2025 року прямі збитки України оцінювалися у 195,1 млрд дол. США, а загальна потреба у відновленні та реконструкції на наступне десятиліття – майже у 588 млрд дол. США [1]. За даними World Bank Data, частка сільського, лісового та рибного господарства у ВВП України у 2024 році становила близько 7,1% [2]. Це підтверджує структурну роль аграрної сфери у національній економіці.

Важливу емпіричну основу становлять матеріали FAO: дослідження впливу війни на аграрні підприємства України проведено у жовтні–грудні 2024 року на основі інтерв'ю з 2612 аграрними підприємствами у 23 областях, підконтрольних Уряду України [3; 4]. Звіт охоплює підприємства різних розмірів і відображає проблеми виробництва, пошкодження активів, доступу до ресурсів, логістики, зберігання продукції та функціонування агропродовольчих ланцюгів.

Емпірична логіка дослідження побудована на поєднанні трьох рівнів аналізу: макроекономічного, що відображає масштаб руйнувань і потреб відновлення; галузевого, що характеризує роль аграрного сектору; організаційного, що відображає проблеми конкретних підприємств. Це дозволяє розглядати підприємницьке середовище агробізнесу як багаторівневу систему, а не як просту сукупність зовнішніх умов господарювання.

Таблиця 1.

**Організаційно-економічні компоненти підприємницького середовища
суб'єктів агробізнесу в умовах відбудови економіки України**

Компонент	Зміст	Прояв в умовах відбудови	Очікуваний вплив
Інституційний	Регулювання, державна підтримка, земельні відносини, захист прав власності.	Адаптація аграрної політики до умов війни, посилення адресної підтримки [5].	Передбачуваність правил, зниження невизначеності.
Фінансово-інвестиційний	Кредити, гранти, страхування, компенсаційні та інвестиційні інструменти.	Потреба у ресурсах для відновлення активів, обмеженість довгострокового фінансування [1; 4].	Відновлення потенціалу, модернізація бази.
Інноваційно-технологічний	Цифровізація, точне землеробство, автоматизація, енергоефективність, переробка.	Потреба у технологічному оновленні та зниженні витрат [4; 5].	Зростання продуктивності й доданої вартості.
Ринково-логістичний	Канали збуту, експортна інфраструктура, складські потужності, ланцюги вартості.	Порушення агропродовольчих ланцюгів, ускладнення транспортування [3; 4; 7].	Стабілізація доходів, збереження експортного потенціалу.
Управлінсько-організаційний	Стратегічне планування, кооперація, антикризове управління, партнерські мережі.	Необхідність швидкої реакції на ризики, ресурсні та кадрові обмеження [4; 6].	Гнучкість підприємств і якість рішень.
Соціально-територіальний	Людський капітал, зайнятість, громади, інфраструктура, безпекові умови.	Регіональна асиметрія втрат, кадрові обмеження, різний доступ до підтримки [1; 4; 6].	Підтримка громад і трудового потенціалу.

Джерело: авторська розробка на основі систематизації матеріалів Світового банку, FAO, OECD та наукових праць [1-7].

Дані таблиці 1 свідчать, що підприємницьке середовище агробізнесу має багатовимірний характер. Інституційний компонент формує правила діяльності; фінансово-інвестиційний визначає ресурсну основу; інноваційно-технологічний забезпечує модернізацію; ринково-логістичний впливає на доступ до збуту; управлінсько-організаційний характеризує адаптивність підприємств; соціально-територіальний пов'язує розвиток агробізнесу з громадами та людським капіталом.

Таблиця 2.

**Аналітична типологія впливу умов відбудови на підприємницьке
середовище суб'єктів агробізнесу**

Зріз	Диференціація умов	Основні ризики	Пріоритети підтримки
Територіальний	Прифронтові, тиллові, відносно стабільні регіони.	Різний рівень безпеки, пошкодження активів, доступу до ресурсів і логістики.	Диференційовані програми відновлення, інфраструктура, компенсації, розмінування.
Розмір підприємства	Малі, середні та великі суб'єкти агробізнесу.	Малі обмежені фінансуванням; середні потребують масштабування; великі залежать від логістики й експорту.	Гранти для малих, кредити для середніх, логістична підтримка великих.
Функціональний	Виробництво, переробка, логістика, збут, кооперація.	Розриви постачання, нестача оборотного капіталу, слабка інтеграція у ланцюги вартості.	Розвиток кооперації, переробки, складів, цифрових платформ.
Соціально-демографічний	Кадрові втрати, міграція, дефіцит кваліфікованої праці.	Послаблення трудового потенціалу та людського капіталу сільських територій.	Підготовка кадрів, підтримка молодіжного й жіночого підприємництва.
Інноваційний	Цифрова готовність, доступ до технологій, модернізація.	Нерівний доступ до цифрових рішень, нестача інвестицій у технології.	Цифровізація управління, точне землеробство, енергоефективні технології.

Джерело: авторська розробка на основі узагальнення аналітичних даних і наукових підходів [1–11].

Дані таблиці 2 поглиблюють емпіричну частину дослідження, оскільки дозволяють перейти від загального опису наслідків війни до аналітичної типологізації умов функціонування агробізнесу. Такий підхід частково компенсує відсутність первинного польового опитування й дає змогу сформулювати практично орієнтовані висновки щодо диференціації інструментів підтримки.

Особливе значення в умовах відбудови має інституційна складова. У матеріалах OECD зазначено, що аграрна політика України у 2024–2025 роках розвивалася в умовах війни, підтримки виробників, продовольчої безпеки, конкурентоспроможності та розвитку сільських територій [5]. Це підтверджує,

що підприємницьке середовище формується не лише ринковими механізмами, а й якістю державної політики.

Фінансово-інвестиційний компонент є визначальним для відновлення агробізнесу, оскільки масштаби втрат створюють потребу у ресурсах для реконструкції, модернізації та підтримки підприємницької активності [1]. Інноваційно-технологічна складова забезпечує перехід від моделі виживання до моделі розвитку, а ринково-логістична – стабільність збуту, постачання та інтеграції у ланцюги доданої вартості [3; 4; 7].

Управлінсько-організаційний компонент відображає здатність суб'єктів агробізнесу оперативно змінювати виробничі програми, диверсифікувати джерела доходів, залучати партнерів, розвивати кооперацію й управляти ризиками. Соціально-територіальний компонент пов'язаний із просторовою нерівномірністю наслідків війни, станом сільських територій, трудовими ресурсами та місцевою інфраструктурою.

Наукова новизна дослідження полягає не у запереченні наявних підходів до трактування підприємницького середовища та підприємницьких екосистем, а в їх прикладній адаптації до специфічних умов воєнної економіки та післявоєнної відбудови України. Авторський внесок полягає в обґрунтуванні підприємницького середовища суб'єктів агробізнесу як адаптивної організаційно-економічної системи відбудовного типу, в якій традиційні складові підприємницької екосистеми доповнюються чинниками безпекових ризиків, регіональної асиметрії втрат, логістичних розривів, кадрових обмежень, потреби розмінування, відновлення критичної інфраструктури та диференціації інструментів підтримки.

Удосконалено структурування підприємницького середовища агробізнесу шляхом виокремлення шести взаємопов'язаних компонентів: інституційного, фінансово-інвестиційного, інноваційно-технологічного, ринково-логістичного, управлінсько-організаційного та соціально-територіального. На відміну від загальних екосистемних підходів, запропонована структура враховує

специфіку аграрного сектору України в умовах війни та відбудови, зокрема територіальну нерівномірність руйнувань, відмінності між прифронтовими, тилловими та відносно стабільними регіонами, а також різну спроможність малих, середніх і великих агропідприємств до відновлення.

Набули подальшого розвитку методичні положення щодо аналітичної типологізації впливу умов відбудови на підприємницьке середовище суб'єктів агробізнесу за територіальним, розмірним, функціональним, соціально-демографічним та інноваційним зрізами. Це дозволяє не лише описати чинники формування середовища, а й обґрунтувати напрями диференційованої державної, регіональної та інституційної підтримки аграрного підприємництва залежно від типу регіону, масштабу підприємства, рівня ризиків, логістичних обмежень і потенціалу технологічної модернізації.

Обмеження дослідження полягають у тому, що його емпірична база сформована переважно на основі вторинних статистичних, аналітичних і наукових джерел. Такий підхід забезпечує високий рівень узагальнення, однак не дає змоги повністю відобразити індивідуальні управлінські практики, поведінкові реакції власників і менеджерів, внутрішні фінансові показники підприємств та кількісні відмінності між малими, середніми й великими суб'єктами агробізнесу.

Висновки. У статті обґрунтовано підприємницьке середовище суб'єктів агробізнесу як адаптивну організаційно-економічну систему відбудовного типу. На відміну від підходів, які зводять це середовище до сукупності зовнішніх умов або окремих інструментів підтримки, запропонований підхід дозволяє розглядати його як багаторівневий простір взаємодії інституцій, ресурсів, ринків, технологій, управлінських практик і територіальних чинників.

Досягнення мети дослідження підтверджується уточненням змісту підприємницького середовища агробізнесу, визначенням його структурних компонентів, обґрунтуванням їх функціональної ролі та впливу на адаптивність, стійкість і конкурентоспроможність аграрних підприємств. Результативність

відбудови залежить від узгодженої взаємодії інституційного, фінансово-інвестиційного, інноваційно-технологічного, ринково-логістичного, управлінсько-організаційного та соціально-територіального компонентів.

Емпірична складова, сформована на основі вторинного аналізу даних міжнародних організацій і наукових джерел, дала змогу встановити багаторівневий характер проблем агробізнесу. Макроекономічні втрати визначають ресурсні обмеження відбудови; роль аграрного сектору підтверджує його стратегічне значення; проблеми підприємств, зафіксовані у звітах FAO, демонструють взаємопов'язаність виробничих, логістичних, кадрових, фінансових та інституційних викликів.

Науковим результатом статті є розроблення структурно-логічної моделі та аналітичної типології впливу умов відбудови на підприємницьке середовище агробізнесу. Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання для диференціації інструментів підтримки залежно від типу регіону, масштабу підприємства, рівня логістичних обмежень, інноваційної готовності та соціально-демографічних умов.

З практичної позиції результати дослідження дають підстави для формування диференційованої системи підтримки суб'єктів агробізнесу залежно від територіальних, розмірних і функціональних особливостей їх діяльності. Для прифронтових регіонів пріоритетними мають бути програми безпекового відновлення, розмінування, компенсації пошкоджених активів, відновлення критичної інфраструктури та забезпечення мінімальних умов для продовження господарської діяльності. Для тилових регіонів доцільно посилити підтримку виробничо-логістичних хабів, переробних потужностей, складської інфраструктури та внутрішніх ланцюгів доданої вартості. Для відносно стабільних регіонів важливим є стимулювання інвестицій, цифровізації, експорту, кооперації та технологічної модернізації аграрного виробництва.

Окремого значення набуває розроблення спеціалізованих фінансових інструментів для малих і середніх агропідприємств. Для малих господарств

доцільними є грантові програми, компенсація частини витрат на техніку, насіння, енергоносії, цифрові сервіси та малі переробні потужності. Для середніх підприємств пріоритетними мають бути пільгове кредитування, гарантійні механізми, страхування воєнних і виробничих ризиків, підтримка модернізації логістики та інтеграції у регіональні й експортні ланцюги вартості. Такий підхід дозволить підвищити адресність державної та регіональної політики, уникнути уніфікованого застосування інструментів підтримки та забезпечити вищу результативність відбудови аграрного підприємництва.

Отже, підприємницьке середовище суб'єктів агробізнесу в умовах відбудови економіки України доцільно розглядати як адаптивну організаційно-економічну систему, результативність якої залежить від узгодженості інституційної політики, фінансового забезпечення, логістичного відновлення, інноваційної модернізації, управлінської адаптивності та соціальної стійкості сільських територій. Практична реалізація запропонованого підходу передбачає перехід від універсальних механізмів підтримки до диференційованих програм, орієнтованих на специфіку регіонів, масштаби підприємств, рівень ризиків і потенціал розвитку. Саме така логіка дозволяє посилити стійкість агробізнесу, підвищити ефективність використання ресурсів відбудови та забезпечити його активну участь у формуванні конкурентоспроможної, інноваційної й соціально відповідальної аграрної економіки України.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з проведенням власних регіональних опитувань суб'єктів агробізнесу, побудовою інтегрального індексу якості підприємницького середовища, кількісним оцінюванням впливу окремих компонентів на фінансову стійкість підприємств, а також розробленням case studies для прифронтових, тилкових і відносно стабільних регіонів.

Подяки. Автори висловлюють подяку рецензентам і науковій спільноті за конструктивні зауваження та рекомендації, що сприяли підвищенню якості дослідження.

Список використаних джерел

1. World Bank. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. 2026. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/02/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 25.05.2026).
2. World Bank. Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP) — Ukraine. World Development Indicators. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?locations=UA> (дата звернення: 24.05.2026).
3. FAO. FAO surveys impact of war on agricultural enterprises. Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2025. URL: <https://www.fao.org/countryprofiles/news-archive/detail-news/en/c/1742727/> (дата звернення: 20.05.2026).
4. FAO. Ukraine: Impact of the war on agricultural enterprises. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2025. URL: <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cd6216en> (дата звернення: 24.05.2026).
5. OECD. Ukraine: Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2025. In: Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2025. Paris: OECD Publishing, 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2025_a80ac398-en/full-report/ukraine_0e71d61e.html (дата звернення: 25.05.2026).
6. Shelenko D., Shpykuliak O., Balaniuk I., Sudomyr S., Sukhovii A. Cooperation in forming the social and economic welfare of rural territorial communities. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2024. Vol. 46, No. 4. P. 534–550. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2024.49>. URL: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/5605/3577> (дата звернення: 25.05.2026).

7. Судомир С. М., Куляк М. Р. Система управління логістичним потенціалом сільськогосподарських кооперативів в умовах повоєнного відновлення України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2026. № 1. С. 176–181. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2026-1-32>. URL: <https://ujae.org.ua/systema-upravlinnya-logistychnym-potentsialom-silskogospodarskyh-kooperatyviv-v-umovah-povoyennogo-vidnovlennya-ukrayiny/> (дата звернення: 26.05.2026).

8. Stam E. Entrepreneurial Ecosystems and Regional Policy: A Sympathetic Critique. *European Planning Studies*. 2015. Vol. 23, No. 9. P. 1759–1769. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2015.1061484>. URL: <https://www.uu.nl/sites/default/files/Stam-2015-Entrepreneurial-Ecosystems-and-Regional-Policy-a-sympathetic-critique.pdf> (дата звернення: 31.05.2026).

9. Spigel B. The Relational Organization of Entrepreneurial Ecosystems. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 2017. Vol. 41, No. 1. P. 49–72. DOI: <https://doi.org/10.1111/etap.12167>. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/etap.12167> (дата звернення: 30.05.2026).

10. Roundy P. T., Brockman B. K., Bradshaw M. The Resilience of Entrepreneurial Ecosystems. *Journal of Business Venturing Insights*. 2017. Vol. 8. P. 99–104. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2017.08.002>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352673417300641> (дата звернення: 29.05.2026).

11. Isenberg D. J. How to Start an Entrepreneurial Revolution. *Harvard Business Review*. 2010. Vol. 88, No. 6. P. 40–50. URL: <https://hbr.org/2010/06/the-big-idea-how-to-start-an-entrepreneurial-revolution> (дата звернення: 31.05.2026).